

легше піддаються ідентифікації. Щоб розпізнати часткові омоніми, треба повсякчас розширювати енциклопедичні знання в галузі юридичної термінології та за допомогою зіставного аналізу німецької й української терміносистем поглиблено вивчати особливості вжитку окремих лексем, які можуть провокувати перекладацькі помилки.

Література

1. Кияк Т. «Фальшиві друзі перекладача» як проблема міжкультурної комунікації. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. Випуск 89 (1). С. 17-20.
2. Turska M. Internationalismen in der Fachsprache der Gastronomie und Kochkunst im fünfsprachigen Vergleich. *Beiträge zur Germanistik*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2009. 248 S.
3. Nefedova L. Lexikographie und Interkulturalität: Zum Projekt für ein deutsch-russisches und russisch-deutsches Wörterbuch der falschen Freunde des Übersetzers. *Lexikographische Innovation – Innovative Lexikographie*. Hildesheim; Zürich; New York: Georg Olms Verlag, 2017. S. 231-247.
4. Словничок «псевдодрузів перекладача» у німецькій та українській юридичних терміносистемах. Уклад. О.А. Шаблій. *Німецько-українсько-російський коментований словник з адміністративного права*. Заг. ред. Б. Шлоера та Ю. Зайцева. К.: Український центр правничих студій, 2003. С. 325-358.

Ірина Бурлакова, Тетяна Семігінівська
м. Київ, Україна

Відтворення структурно-функціонального контенту фахового тексту

The present article covers the specificity of the professional language in the political discourse. Many linguists have attempted to classify professional language, but complete and consistent professional text classification was developed by R. Hlezer and L. Hoffman. Analysis of the political texts shows that translators use different kinds of rendering structural and functional text content, which implies the subjective factor in solving the given problem. Cultural traditions, different social features and unique characteristics of the English society reflected in the political discourse need to be adequately addressed by translators.

Keywords: political discourse, content, professional language, translation transformations

Контент – це пряма калька з англійської, де слово *content* означає «зміст, вміст». Це збірний термін для будь-якої інформації, яка міститься в інформаційному ресурсі. Контент може бути постійним, може регулярно поповнюватися [8, с. 344].

Поняття «структури тексту» перебуває у центрі уваги текстологів, адже від результативності дослідження структури тексту залежить розв'язання цілої низки проблем аналізу тексту як засобу комунікації, проблем його розуміння і текстотворення.

Основними ознаками структури, як відомо, є цілісність і зв'язність. Поняття «зв'язності» як основної ознаки структури було розроблено в галузі математичних наук. Ця ознака дає змогу окреслити смислове поле тексту, тому для дослідження тексту є досить прийнятною [7, с. 50]. Зв'язність (когезія) регулюється в синтагматичному розрізі і є категорією логічного плану, яка дотримується логічних правил, що є обов'язковою умовою створення повноцінного контенту на думку Дж. Мангеймата та Р. Річа, американських вчених, що зробили значний внесок в дослідження фахової мови, а саме політичного тексту [8]. В усному мовленні логічна зв'язність дозволяє створити текст, оптимальний для усного сприйняття. При цьому зв'язність тексту може бути оформлена двома видами засобів: зовнішніми і внутрішніми.

Текст є закінченою графічно-знаковою формою, що сприймається як єдине ціле, яке характеризується межею сприйняття: текст перетворюється в «нетекст» за умови, коли графічно-знакове оформлення виходить за межі допустимого сприйняття певного предмета як тексту [2, с. 176]. Цілісність не співвідноситься безпосередньо з лінгвістичними категоріями й одиницями і має психолінгвістичну природу. Вона є вертикальною категорією, що пов'язує текст у єдине ціле, створює передумови для формування його як розумового утворення. Крім того, цілісність утворює внутрішню форму змісту тексту, тобто виступає засобом структурування його значеннєвої інформації.

Отже, структурно-функціональний контент тексту – це зв'язний тип організації смислового змісту тексту на рівні його повної цілісності. Сьогодні політичний дискурс став знаряддям різних політичних кіл. На його створення витрачаються величезні кошти та зусилля [3, с. 31]. Зростаюче значення питань когнітивної лінгвістики та дискурсознавства, яке забезпечує якісне висвітлення різних аспектів усної та текстової комунікації, а також спрямованість сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення різних типів дискурсу з комунікативно-прагматичного погляду зумовлюють актуальність

різностороннього висвітлення питань політичного дискурсу, одним із яких є узгодження єдиного термінологічного апарату. Політичні тексти соціально зумовлені. Особлива мова, що використовується під час написання політичних текстів, вимагає постійного вивчення й опису, з метою вироблення своєрідної моделі політичного тексту, певної константи.

У вузькому розумінні політичний дискурс – це дискурс політиків-професіоналів, а політологічний дискурс – це дискурс науковців-політологів. Політичний дискурс з погляду лінгвістики досліджують відносно недавно. Поле його мовознавчих інтерпретацій є синонімія, аргументація, синтаксис, висловлювання, лексика, наративні функції, риторика, семіотика, граматики. Дослідження зазначеного питання здійснювали П. Анрі, П. Ашарда, С. Верона, Р. Муньє, М. Пешо, Т. Трю, Ж. Пуату, П. Фейє та інші. Проблеми дискурсу є ключовими у дослідженнях таких зарубіжних науковців, як Е. Бенвеніст, М. Фуко та інших. Серед вітчизняних дослідників дискурсом цікавились В.Г. Борботько, Г.А. Орлова, Ю.К. Степанов. Дискурс у сучасній його інтерпретації, стверджує Л.П. Нагорна, є явищем дійсності зі знаковою природою та певною структурованістю.

Наразі продовжуються дискусії стосовно того, чиїм же полем наукової діяльності є політичний дискурс: політологів чи лінгвістів. Даючи відповідь на це питання, досліджуємо політичний дискурс з погляду лінгвістики та політології. Політологія зосереджує увагу на мисленні політиків та його схильності до маніпулювання свідомістю електорату, а лінгвістика цікавиться мовною поведінкою політиків, механізмами створення політичних текстів різних аллюзивних стратегій. Як наслідок, виникла нова галузь дослідження цієї сфери – політична лінгвістика [4, с. 184]. Це поняття зустрічається у працях Л.М. Мухарямової, Л.П. Нагорної та інших. На думку останніх, політична лінгвістика – це субдисципліна, яка досліджує мову політики і мовну політику.

Можемо стверджувати, що центром дослідження політичного дискурсу слугує лінгвістичне начало, яке виконує маніпулятивну функцію. Це означає, що мовні явища у промовах політика, його публічних виступах, іміджевих та агітаційних текстах, листівках можуть розповісти про мовця значно більше, ніж це висловлено експліцитно. Виникнення такої субдисципліни, як політична лінгвістика, є певним балансом у співіснуванні політики та мовознавства. Політика сьогодні є перенасиченою теоретичним матеріалом, а лінгвістика – практичним. Предметне ж поле політичної лінгвістики знаходиться на перетині мови і влади.

Зупинимось докладніше на особливостях передачі політичного контенту засобами української мови. У процесі перекладу текстів політичного дискурсу необхідно враховувати такі характеристики: жанрові/текст-типологічні; комунікативні; лінгвостилістичні; етно-специфічні. Ці характеристики створюють комплексну модель вихідного тексту. Під час перекладу необхідно встановити вплив комунікативних та прагматичних компонентів ситуації спілкування на стратегії перекладу текстів політичного дискурсу. Перекладач повинен звертати увагу на компоненти комунікативної ситуації у вихідному та цільовому текстах. Можливість правильно передати позначення речей, про які йдеться в оригіналі, і образів, які з ними пов'язані, передбачає наявність певних знань про дійсність, зображену в тексті оригіналу. Йдеться про фонові знання, тобто про сукупність уявлень про те, що складає реальне тло, на якому розгортається картина життя іншої країни, іншого народу, без орієнтування в чому перекладач не вважається професіоналом. Якщо перекладач працює свідомо, а не механічно, то він зацікавлений у певному виборі мовних засобів. Дослівний переклад викликає нерозуміння іншомовного адресата, оскільки порушує головне правило перекладу – перекладений дискурс повинен так само впливати на іншомовного адресата, як і оригінал – на свого. За останні роки політичний дискурс став активним об'єктом лінгвістичних досліджень. У зв'язку з глобалізацією соціальних змін, технологізацією політичного дискурсу, соціологи, лінгвісти та інші спеціалісти доходять висновку, що мова – це влада [9, с. 17].

Політична термінологія також може поділятися на такі підгрупи: загальнополітична термінологія; політичні терміни на позначення урядових проєктів, самітів, офіційних документів; політичні терміни, що позначають роботу уряду. Так чи інакше, переклад лексичних одиниць, а тим більше їх відтворення, становить найважливішу та найголовнішу частину роботи перекладача. Лексичні одиниці відтворюються загалом за допомогою трансформацій, які в залежності від характеру одиниць вихідної мови поділяються на лексичні та граматичні. Проілюструємо це на прикладах:

*But the **results collectively achieved** so far in the fields of defense reform, stabilization of **conflict-prone regions** and the extension of international corporation bear witness to the **promise encapsulated** in this worthy compendium [1, с. 5]. – Проте, досягнуті **на сьогоднішній день спільними зусиллями результати** у сферах оборонної реформи, стабілізації ситуації у **регіонах, де існують умови для виникнення конфліктів**, а також розширення міжнародної співпраці свідчать про*

великі перспективи та можливості, відображені у цьому дуже корисному збірнику [6, с. 5].

Як англійською, так і українською мовами речення є складним, наповненим фаховими термінами, але переклад виконано адекватно на рівні речення. Важливо зауважити, що перекладач відповідально виконав свою роботу, знайшовши прямі відповідники термінам у мові перекладу. Але для деяких словосполучень перекладач застосував трансформацію додавання та описового перекладу (експлікації). Вираз *results collectively achieved* не вказував на певний період часу, українською ж мовою було додано *на сьогоднішній день*.

It particularly impedes the progress of countries in transition, misappropriating much-needed capital away from the state [1, с. 1]. – *Корупція є особливо шкідливою для подальшого розвитку країн з перехідною економікою, оскільки гроші, яких так потребує держава, ідуть не до державної казни, а у приватні кишені* [6, с. 1].

Англійською мовою речення звучить дуже лаконічно, коротко та переконливо. Українською мовою текст зазвичай є довшим та складнішим, як і окремі його речення, що можемо спостерігати і в зазначеному реченні. Тут було застосовано два типи перекладацьких трансформацій, лексичні і граматичні, серед них: заміна частин мови, модуляція, експлікація та додавання. Говорячи про трансформацію додавання, можна зазначити, що слово *transition* в політичній галузі перекладається як *перехідний період*, але перекладач вважав за потрібне додати, що мова йдеться про країни саме з перехідною економікою, звернувши увагу читача на конкретну проблему. До слова *розвиток* був доданий прикметник *подальший*, чого в оригіналі не було.

Трансформація додавання може також бути застосована з метою підкреслення важливості питання та термінового його вирішення, піддавши сумніву політичну систему уряду:

Perceived corruption is increasing now [1, с. 3]. – *Рівень корумпованості збройних сил зростає з кожним днем* [6, с. 3].

Переклад виконаний на рівні речення, але деякі словосполучення перекладені з додаванням відповідних по сенсу слів або навіть словосполучень. Перекладач додав словосполучення *збройні сили* з метою уточнення досліджуваної сфери. Таким чином, він звернув увагу громадськості на важливість питання, що постало, а саме сфери, де корупція процвітає найбільше. *Now* було замінене на *з кожним днем*. Така трансформація може вважатися як конкретизацією, так і додаванням. Перекладач наголосив на тому, що ситуація погіршується не просто з часом, а з кожним днем, і звернув увагу аудиторії на

швидкість розгортання подій, змусивши їх задуматись над їхніми діями, або навпаки бездіяльністю.

To combine delegation of authority and accountability, the UK Ministry of Defence applies an approach known as Balanced Scorecard [1, с. 63]. – *Для забезпечення необхідного рівня звітності й відповідальності за використання делегованих повноважень у Міністерстві оборони Великобританії існує спеціальний механізм, відомий як «система збалансованих показників» (Balanced Scorecard)* [6, с. 79].

У мові перекладу додали словосполучення *необхідного рівня*, що дуже лаконічно звучить для українського читача, речення стає більш зрозумілим. Слід зауважити, що слово *combine* було перекладене як *забезпечення*, хоча це не є його відповідником априорі. Тобто, тут була використана трансформація заміни лексичного значення слова, а далі перекладач додав словосполучення *необхідного рівня*. Ще одним додаванням стало словосполучення *спеціальний механізм*, свого роду уточнення, якого в оригіналі не було. Загалом, ризик перекладача виправдався: речення, хоч і є дещо завеликим, дуже просте та зрозуміло звучить для української аудиторії, що і було кінцевою метою для перекладача.

This chapter presents several examples of state-of-the-art approaches to support such initiatives and recommendations derived from best practices [1, с. 31]. – *У цьому Розділі наводяться декілька прикладів найсучасніших підходів до підтримки подібних ініціатив, а також надаються рекомендації, вироблені на основі позитивного досвіду* [6, с. 37].

Переклад виконано з використанням двох трансформацій додавання, що говорять про обізнаність перекладача в темі.

Можемо зробити висновок, що способи відтворення політичного дискурсу майже нічим не відрізняються від способів перекладу текстів нефахового спрямування, таких як літературні твори. Основним способом перекладу фахового тексту до сьогодні залишаються перекладацькі трансформації.

Література

1. A Compendium of Best Practices. *Building Integrity and Reducing Corruption in Defence*. Geneva, 2010. 331 p.
2. Авербух К.Я., Карпова О.М. Лексические и фразеологические аспекты перевода: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2009. 176 с.
3. Бляхер Л.Е. Российский политический дискурс и концептуализация становящегося политического пространства. Полис, 2002. С. 31-36.
4. Герасимов В.И., Ильин М.В. Политический дискурс-анализ./ *Политический дискурс: история и современные исследования*.

Сб. науч. трудов. М.: Наука, 2002. 184 с. **5.** Зарума-Панських О.Р. Англійська лексика міжнародних договорів: структурні, семантичні та дискурсні особливості: автореферат дис. на здобуття наук. ступ. філол. наук: спец. 10.02.16. Львів, 2001. 19 с. **6.** Збірник прикладів (компендіум) позитивного досвіду. *Виховання доброчесності та боротьби з корупцією в оборонному секторі*. Женева – Київ, 2010. 383 с. **7.** Макаров М.Л. Основы теории дискурса. М.: Наука, 2003. 50 с. **8.** Мангейм Дж. Рич Р. Политология: Методы исследования. М.: Издательство «Весь Мир», 1997. 544 с. **9.** Петренко В.В. Політична мова як засіб маніпулятивного впливу. К.: Освіта, 2003. 17 с. **10.** Семко С.А. Лекции по теории перевода. Нижний Новгород: НГЛУ им. Н.А. Добролюбова, 2005. 136 с.

Татьяна Гребень, Марина Лавренкова
г. Барановичи, Республика Беларусь

Юридический дискурс: трудности перевода

The article analyzes the functional-style types of texts based on the three main functions of the language – communication, message and impact, and touches upon the issue of difficulties in translating the terminology of legal discourse, characterized by ambiguity and contextual conditionality. Much attention is given to the importance of overcoming the linguistic-ethnic barrier and a strategy for translating legal terms.

Keywords: language functions, communication function, message function, impact function, functional-style types of texts, legal discourse, linguistic barrier, cognitive specificity, legal conceptual and terminological system, contextual conditionality.

XXI век ставит новые задачи в информационном пространстве человечества. Благодаря средствам массовой информации роль перевода в жизни человечества неуклонно возрастает. Сегодня переводческие связи охватывают почти все сферы человеческой деятельности. Движение информационных потоков не знает ни границ, ни времени, ни пространства. Бесконечное разнообразие современного мира передается при помощи средств информации в ощущениях и интерпретациях многочисленных участников международного информационного процесса – журналистов, корреспондентов, комментаторов, телеоператоров. Поэтому постоянно растет значение переводческой деятельности, и одновременно возникают переводческие проблемы. Обострение языковых проблем диктует поиск новых решений. Если раньше переводческая деятельность рассматривалась